

Consequences of Islamophobia for Britain Muslim Women Based on Moral Panic Theory

Ali Sabbaghian¹, Mohammad Sadegh Koushki¹, Hamzeh Safavi¹
Ali Mohammad Khaksar^{2*}

1. Assistant Professor, Department of Regional Studies, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

2. Graduate of Master of Regional Studies, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

Citation: Sabbaghian, L., Sadegh Koushki, M., Safavi, H., & Khaksar, M. (2021). Consequences of Islamophobia for Britain Muslim women based on moral panic theory. *Journal of Woman and Culture*, 12(48), 69-82.
 DOR: 20.1001.1.20088426.1400.12.48.6.1

ARTICLE INFO

Received: 10.03.2021
Accepted: 30.05.2021

Corresponding Author:
Ali Mohammad Khaksar

Email:
m.khaksar1990@gmail.com

Keywords:
Islamophobia
Muslim women
Moral panic theory

Abstract

The research was intended to study the consequences of Islamophobia for Britain Muslim women based on the moral panic theory. The statistical universe included whole Muslim women of England and the under study sample subsumed the immigrant Muslim females. The research was designed as descriptive- analytical. By implementing library method (note taking on index cards) the data on basic concepts of Islamophobia, anti-Islamism and hostility against Islam, based on the moral panic theory were identified, collected and analyzed. The results indicated that Islamophobia alteration to hostility against Islam was the consequences of cultural and identities issues based on the moral panic theory. The most frequent violent attacks against Muslims in England targeted the Muslim female whom wore veil and "burqa". These symbols indeed were the certain indications of being Muslim in England and even in all over Europe. The Muslim women most likely had neither any roles in extremist and terrorist actions of the Muslim fanatics in Europe nor in the Islamophobia transformation to hostility against Islam and had no any participations in none of such actions. However, the Muslim women played significant role in Muslims population increasing, but the occasional terrorist actions in Europe and specifically in England were carried out by men Muslim and the women Muslim had no any roles. Considering the financial crisis as one of the significant factors in Islamophobia commutation to hostility against Islam that correlated directly to the incrementing population of the immigrants in Europe, the Muslim men as Muslim women played almost similar roles while the non-Muslim population reactions towards this issue mostly injured the Muslim women.

Extended Abstract

Introduction: The alteration from Islamophobia to anti-Islamism in Europe (specifically in Britain) during 9/11 and the extremism after it coincided with issues such as the growing Muslim population in Europe and Europe's economic problems provoked reactions from European governments and citizens. These reactions led to violence against Muslim immigrants when such problems went hand in hand and intensified. Created under the influence of British thought and policies, the term sought to create unfounded fear of Muslims and spread anti-Islamism and hatred in the world. One of the issues that had been included in the topic of anti-Islam and was in accordance with the theory of moral panic was the hijab of women. According to the theory of moral panic, veiled Muslim women had a situation in which the hijab was considered a symbol of terrorism. The theory of moral panic has elements such as; Hostility, an exaggeration in statistics and distortion of reality, worry, consensus, spreading and believing rumors, changing responses over time, diverting public opinion from attention to other important problems that this study tried to address. The research was intended to study The consequences of Islamophobia for Britain Muslim women based on the moral panic theory.

Method: The statistical universe included whole Muslim women of England and the under study sample subsumed the immigrant Muslim females. The research was designed as descriptive- analytical. By implementing library method (note taking on index cards) the data on basic concepts of Islamophobia, anti-Islamism and hostility against Islam, based on the moral panic theory were identified, collected and analyzed.

Results: The results indicated that Islamophobia alteration to hostility against Islam was the consequences of cultural and identities issues based on the moral panic theory. The most frequent violent attacks against Muslims in England targeted the Muslim female whom wore veil and "burqa". These symbols indeed were the certain indications of being Muslim in England and even in all over Europe. The Muslim women most likely had neither any roles in extremist and terrorist actions of the Muslim fanatics in Europe nor in the Islamophobia transformation to hostility against Islam and had no any participations in none of such actions. However, the Muslim women played significant role in Muslims population increasing, but the occasional terrorist actions in Europe and specifically in England were carried out by men Muslim and the women Muslim had no any roles. Considering the financial crisis as one of the significant factors in Islamophobia commutation to hostility against Islam that correlated directly to the incrementing population of the immigrants in Europe, the Muslim men as Muslim women played almost similar roles while the non-Muslim population reactions towards this issue mostly injured the Muslim women.

Conclusions: Overall, Britain, which had been the provoker of Islamophobia commutation to anti-Islamism, was found to had caused the most violence against Muslim women, according to the theory of morality. In fact, Britain, in view of its interests and goals, sought to make things more difficult for Muslims, especially women, after 9/11 by using the hijab as a symbol of being Muslim. Accordingly, control and reduce the Muslim

population, which was growing by women. On the other hand, by calling Muslims terrorists or blaming them for Europe's financial crises, Britain tried to increase the feeling of hostility and hatred towards Muslims. And used this opportunity to limit this group. Therefore, Britain and European countries, by introducing the symbol of hijab and chador to identify being a Muslims, inflicted the greatest blow on Muslim women and inflicted a lot of injuries on this group.

Author Contributions: Dr. Ali Sabbaghian: designing the general framework. Dr. Hamzeh Safavi: content editing. Dr. Mohammad Sadegh Koushki: collaboration in designing the overall framework and concluding. Ali Mohammad Khaksar: content analysis, submission and correction of the article and responsible author. All authors discussed, reviewed, and validated the final manuscript.

Acknowledgments: The authors offered thank to all the participants in this study.

Conflicts of Interest: The authors declared there is no conflicts of interest in this article.

Funding: This article did not receive any financial support.

پیامدهای اسلام‌هراسی برای زنان مسلمان بریتانیا بر اساس نظریه هراس اخلاقی

علی صباغیان^۱، محمدصادق کوشکی^۱، حمزه صفوی^۱، علی محمد خاکسار^{۲*}

۱. استادیار گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۲. کارشناسی ارشد مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی پیامدهای اسلام‌هراسی برای زنان مسلمان بریتانیا بر اساس نظریه هراس اخلاقی می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه زنان مسلمان بریتانیا و نمونه مورد بررسی زنان مهاجر مسلمان بود. طرح پژوهش توصیفی-تحلیلی است که با استفاده از روش کتابخانه‌ای (فیش‌برداری) اطلاعات مربوط به مفاهیم اساسی اسلام‌هراسی، اسلام‌ستیزی و دشمنی با اسلام بر اساس نظریه هراس اخلاقی مشخص، جمع‌آوری و تحلیل شد. نتایج نشان داد که، تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی که در واقع نتیجه مباحث فرهنگی و هویتی بر اساس نظریه هراس اخلاقی بود و بیشترین واکنش‌های خشونت‌آمیز علیه مسلمانان در بریتانیا، در مورد زنان محجبه و مسلمان رخ می‌دهد که از روبنده و چادر استفاده می‌کنند. این نشانه‌ها در واقع شاخصه قطعی مسلمان بودن در بریتانیا و حتی سراسر اروپاست. زنان مسلمان تقریباً نقشی در اقدامات تروریستی و افراطی مسلمانان تندرو در اروپا و تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی در ادامه آن را نداشته‌اند و در هیچ‌کدام از این اقدامات سهیم نبوده‌اند. اگرچه زنان مسلمان دارای نقشی مهم در افزایش جمعیت مسلمانان دارند اما حوادث خشونت‌آمیزی که گهگاه توسط مسلمانان در اروپا و به‌طور مشخص‌تر در بریتانیا انجام شده توسط مردان مسلمان بوده و زنان مسلمان دخالتی در آن نداشته‌اند. هم‌چنین در بحران مالی که از عوامل تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی است و با افزایش مهاجران در اروپا رابطه مستقیم دارد. مردان هم مانند زنان مسلمان به‌طور تقریباً یکسان نقش دارند اما واکنش غیرمسلمانان به این موضوع، بیشتر به زنان محجبه آسیب‌زده است.

کلیدواژه‌گان: اسلام‌هراسی، زنان مسلمان، نظریه هراس اخلاقی

مقدمه

تحول اسلام‌هراسی (Islamophobia) به اسلام‌ستیزی (Anti-Islamism) در اروپا (به‌طور مشخص در بریتانیا) طی حادثه ۱۱ سپتامبر و اعمال افراطی پس از آن که با مسائلی مانند افزایش جمعیت مسلمانان در اروپا و مشکلات اقتصادی اروپا مقارن شد، موجب واکنش‌هایی از سوی دولت‌ها و شهروندان اروپایی گردید. این واکنش‌ها هنگامی

که این مشکلات دست‌به‌دست‌هم می‌دهند و شدت آن‌ها بیشتر می‌شود به سمت خشونت علیه مهاجرین مسلمان می‌رود. اسلام‌ستیزی واژه جدیدی است که به احتمال خیلی زیاد در اواخر دهه ۱۹۸۰ میلادی در بریتانیا خلق شد. اسلام‌هراسی یک واژه ترس‌بی‌پایان و ناسالم از سیاست و مسلمانان را القاء می‌کند. واژه مزبور از همان ابتدا به معنای تنفر و ترس از غیر بود به‌ویژه ترس از هر آن چیزی که به خارج از پیشینه فرهنگی اروپایی و مسیحی تعلق دارد که ما را به بیگانه‌ستیزی می‌رساند. در این روند پس از ۱۱ سپتامبر و اعلام دشمنی امریکا علیه مسلمانان که آن‌ها را مجبور کرد یا به همراهی با ایالات متحده در آیند یا در صف تروریست‌های طالبان فرار بگیرند و دشمنان اسلام و مسلمانان سعی کردند از اصطلاح اسلام‌هراسی به عنوان یک مفهوم برای اعتراض علیه مسلمانان در فضای عمومی جامعه استفاده شود (Cervi, 2020).

اندیشمندانی مانند Edward Said (1980)، نیز معتقدند که غرب با مکانیسم غیریت‌سازی، سعی در برتری‌بینی اروپا و غرب و عقب‌مانده قلمداد کردن شرق و اسلام دارد. (John Hobson (2004) «شرق‌شناسی» را معادل «اروپامحوری» می‌داند و آن را واجد یک جهان‌بینی که بر برتری ذاتی غرب بر شرق تأکید دارد، قلمداد می‌کند، (Brian Turner (2005) نیز می‌گوید: «شرق، بخشی از نقشه‌های سیاسی است که به وسیله آن غرب، خود را به لحاظ جغرافیایی و با نگرشی منفی تعریف کرده است. شرق عمدتاً «دیگری» و منفی بوده است که حاشیه جهان متمدن را نشان می‌دهد» (Ajili & Ghasemi, 2015).

با توجه به این که ظاهر اسلامی، بیشتر در زنانی نمایان می‌شود که محجبه‌اند و از روبنده یا لباس‌های محلی پوشیده‌مانند چادر استفاده می‌کنند؛ به نظر می‌رسد این طیف از شهروندان مسلمان، آسیب بیشتری از تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی متحمل می‌شوند. یکی از مهم‌ترین مفاهیم دینی که بحث از آن همواره مورد توجه محافل مختلف فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی بوده است، مفهوم حجاب است. کلمه حجاب مصدر از ریشه (ح-ج-ب) است که اهل لغت، تعاریف مختلفی برای آن ذکر کرده‌اند. هر آنچه میان دو چیز حائل شود حجاب است (Motahari, 2000). در روند تحول به اسلام‌ستیزی بیشترین آسیب را در بریتانیا متوجه زنان مسلمانی کرده است که دارای حجاب اسلامی هستند و این موضوع تضاد فرهنگی بیشتری را در چشم شهروندان در این کشور بازنمایی می‌کند زیرا سایر نشانه‌های معمول مسلمانان مانند داشتن ریش و لباس عربی، کارکرد خود را به عنوان نماد مسلمان بودن شخص از دست داده‌اند. برای توضیح ترسناک نشان دادن مسلمانان در رسانه‌ها و محیط‌های غربی می‌توان از نظریه هراس اخلاقی که توسط Cohen (1980) مطرح شد، بهره جست. «جامعه در هر دوره زمانی ممکن است به هراس اخلاقی دچار شود. یک رویداد، فرد یا گروه می‌توانند به‌عنوان تهدید اجتماعی برای ارزش‌ها و منافع جامعه مشخص شوند. در ذات و طبیعت این مفهوم یک الگوی کلیشه‌ای و متداول وجود دارد و آن نقش رسانه‌هاست. هراس اخلاقی می‌تواند موجب تغییرات اجتماعی و سیاسی شود» (Cohen, 2002).

Young (1970) معتقد است هراس اخلاقی یعنی رسانه‌ها می‌توانند خود مشکلات اجتماعی که واقعاً مشکل نیستند را خلق کنند؛ آن‌ها می‌توانند موضوعات را به صورت چشمگیر و شدید و مهم ارائه و مطرح سازند و البته این عمل را به سرعت انجام دهند. آن‌ها می‌توانند به طور سریع و مؤثر موضوعی را که موجب رنجش عمومی جامعه است نشان دهند. هراس اخلاقی به‌عنوان یک رویکرد ذهن‌گرایانه مبتنی بر تحریفی است که از واقعیت در ذهن مخاطب رسانه ایجاد شده است. عامل این تحریف کارفرمایانی هستند که با استفاده از ابزار رسانه، افکار عمومی را در مسیر منافع خود جهت‌دهی می‌کنند. این کارفرمایان پشت سنگرهای مفاهیم عام اخلاقی و با استفاده از انواع و اقسام رسانه‌ها به حساسیت بالای مردم به برخی از مسائل اجتماعی که نوعاً به‌عنوان تهدید علیه نظم اجتماعی مطرح می‌شود دامن می‌زنند (Shahabi, 2013). وقتی اسلام‌هراسی را در چارچوب هراس اخلاقی بررسی می‌کنیم باید به این مورد توجه شود که بومی‌گرایان یا بیگانه‌ستیزان افراطی در اروپا از همسویان اسلام‌هراسی هستند. آن‌ها اسلام را به عنوان دین دیگر و مسلمانان را هم از نظر دینی هم از نظر وطنی به عنوان دیگران تلقی می‌کنند و این به هراس و نفرت می‌انجامد. (Cervi, 2020).

طبق نظریه هراس اخلاقی، زنان مسلمان محببه دارای وضعیتی هستند که در آن، حجاب به نوعی "نماد" تروریست و غیربودن تلقی می‌شوند. نظریه هراس اخلاقی دارای عناصری است که عبارتند از خصومت اغراق در آمار و تحریف واقعیت، نگرانی، اجماع، پخش و باورپذیر کردن شایعه‌ها، تغییر پاسخ در طول زمان (نوسان پذیری)، انحراف افکار عمومی از توجه به مشکلات مهم دیگر می‌باشد. (Goode & Ben-Yehuda, 1994) که از نسل دوم نظریه هراس اخلاقی هستند در کتاب «هراس اخلاقی؛ ساخت اجتماعی انحراف» کلیه تحلیل‌های مربوط به دانشمندان هراس اخلاقی را شرح داده‌اند و این نظریه را در ۵ اصل تبیین کرده‌اند که شامل: نگرانی، خصومت، بی‌ثباتی، اجماع نظر و بی‌تناسبی می‌باشد (Goode & Ben-Yehuda, 2009). اصل ششم که متناسب با آن‌ها است و از نظریات (1980) Cohen استخراج شده، نمادسازی بود. نمادسازی و برجسب‌زنی یکی از نظریه‌های مرتبط با جامعه‌شناسی است. طبق این نظریه در هر اجتماع کسانی که توانایی وضع قوانین و معناگذاری رفتارها را دارند این توان و اختیار را می‌یابند که بر اساس پیش فرض‌های ذهنی خود یا بر اساس منافع خود به افرادی که این چارچوب‌های فرهنگی را قبول نمی‌کنند برجسب‌زده و آن‌ها را نماد کجروی‌های اجتماعی معرفی می‌کنند. طبق این استدلال، می‌توان گفت کجروی اجتماعی ریشه زیست‌شناسی و اجتماعی ندارد بلکه این جامعه است که هویت انحرافی را در افراد ایجاد می‌کند (Salimi & Davari, 2001). امروزه اسلام و افراطی‌گری در صف مقدم مصادیق نظریه هراس اخلاقی است که ناشی از واکنش شدید به حضور مسلمانان مهاجر است (Rai, 2006). با توجه به مطالب ارائه شده هدف پژوهش حاضر بررسی هراسی زنان مسلمان بریتانیا بر اساس نظریه هراس اخلاقی می‌باشد.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

طرح پژوهش توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری زنان مسلمان در بریتانیا و نمونه مورد بررسی زنان مهاجر مسلمان بود.

روش اجرا

در پژوهش حاضر برای تحلیل موضوع و مشخص کردن مفاهیم اساسی اسلام‌هراسی، اسلام‌ستیزی و دشمنی با اسلام از روش کتابخانه‌ای (فیش‌برداری) استفاده شد. بعد از جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از سه مفهوم اساسی تعیین شده، تفاوت‌ها و شباهت‌ها در تفکیک مصادیق رفتاری اسلام‌هراسی، اسلام‌ستیزی و دشمنی با اسلام بر اساس نظریه هراس اخلاقی مورد بررسی قرار گرفت تا از این طریق با دیدگاهی روشن‌تر به معرفی زنان مسلمان مهاجر به عنوان قربانیان اصلی تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی پرداخته شود.

یافته‌ها

بحث حجاب و زنان مسلمان از مهم‌ترین و حادثه‌خیزترین بسترهای رابطه بین مسلمانان در اکثر جوامع از جمله جوامع اروپایی بوده است. البته می‌بایست این نکته ذکر شود که داشتن پوشش با داشتن حجاب اسلام متفاوت است. اما در کل می‌توان گفت دولت‌های اروپایی به جز در مقاطعی و برخی نقاط در مکان‌های دولتی، در کل فضای عمومی جامعه با پوشش چه از نوع اسلامی یا غیراسلامی آن مشکل حادی نداشته‌اند؛ اما مردم عادی نیز همین رویکرد را نسبت به زنان محببه داشته‌اند؟ در یافته‌های به دست آمده تعدادی از عناصر هراس اخلاقی گزارش شده است:

اغراق و تحریف واقعیت

یکی از عناصر هراس اخلاقی ایجاد نوعی "خشونت فاقد شعور" است. منظور از این اصطلاح نوعی خشونت افراطی و نژادپرستانه است. (Cohen, 1980) معتقد است در این نوع هراس علاوه بر رسانه‌ها، عواملی مانند قوانین

خاص، سیاست‌گذاری‌ها و گروه‌های منحرف اخلاقی و رفتاری که آن‌ها را "شیاطین اجتماع" می‌نامد نیز دخیل هستند (Schinkel, 2008). طبق نظریه هراس اخلاقی، رسانه‌ها سعی دارند حجاب توسط شهروندان را به‌طور مبالغه آمیزی با انجام اقدامات تروریستی توسط مسلمانان پیوند بخورد، اما واقعیت این است که در عملیات‌های تروریستی که در سال‌های اخیر در اروپا رخ داده است سهم زیادی را مسلمانان نداشته‌اند و به‌طور مشخص مصداقی برای اثبات استفاده مسلمانان از حجاب برای اعمال حوادث خشونت‌بار وجود ندارد. یکی از ارکان نظریه هراس اخلاقی ایجاد اضطراب و ترس است که علیه گروهی خاص توسط رسانه‌ها رواج می‌یابد. این "اضطراب سازمان‌دهی شده" در واقع بازتاب نوعی احساس ناامنی عمومی در حال و آینده است. (Schinkel, 2008) امروزه در جوامع اروپایی از جمله بریتانیا یک احساس ناامنی از افزایش جمعیت مسلمانان ایجاد شده است. یکی از عواملی که می‌توان برای تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی مورد بررسی قرارداد افزایش جمعیت مسلمانان و رشد جمعیت آنان در مقایسه با رشد جمعیت مردم بومی و غیرمسلمانان بریتانیا است. از طرفی در نظریه هراس اخلاقی همیشه این نگرانی و دل‌مشغولی وجود دارد که رفتار یا گروه مورد نظر تأثیر منفی بر جامعه گذاشته و تهدیدی برای دیگر افراد جامعه به شمار می‌رود. این نگرانی بیشتر از طریق رسانه‌های گروهی منعکس شده و دامن زده می‌شود (Esposito & Mujahid, 2007, Translated by Naseri, 2010). در واقع پیش‌بینی آینده با نگرانی که در نظریه هراسی اخلاق توسط (Cohen, 1980) مطرح می‌شود در هراس از افزایش جمعیت مسلمانان در اروپا و ایجاد اختلال در هویت جوامع اروپایی دیده می‌شود. یکی از علت‌های این امر که رشد جمعیت مسلمانان نسبت به سایر اقشار در جامعه بریتانیا بیشتر است این است که به‌طور معمول زنان مذهبی تمایل بیشتری به فرزندآوردن دارند و این موضوع در میان زنان مسلمان شدیدتر است (Westhoff & Frejka, 2007).

اجماع نظر (علیه اقلیت مسلمان)

پیدایش هراس اخلاقی در یک جامعه نیازمند ایجاد باور عمومی در جامعه نسبت به تهدید گروه مورد نظر است. البته این به معنای پذیرش هراس توسط تک‌تک اعضای جامعه نیست بلکه ایجاد یک اجماع عمومی کفایت می‌کند. در این مرحله انتقاد علنی و پرسر و صدای شخصیت‌ها و رسانه‌های گفتمان هراس آفرین در مورد وضع پیش‌آمده از یک سو و ضعف و سازمان‌نیافتگی جماعت مورد هجوم واقع شده از سوی دیگر به پیدایش هراس اخلاقی کمک خواهد کرد (Zolfaghari, 2014). در واقع نویسندگان و نخبگان علمی و دینی غرب به نوعی به دنبال ایجاد اجماع نظر علیه اقلیت مسلمان در غرب و بریتانیا هستند زیرا از این طریق می‌توان تصمیمات مؤثرتری علیه آن‌ها اتخاذ نمود. از طرف دیگر نهادهای دولتی نیز رسمی یا غیر رسمی به اجماع علیه مسلمانان کمک می‌کنند، امروزه زنان مسلمان به علت حجاب خود در سازمان‌های دولتی طرد می‌شوند و این موضوع آن قدر معمول در جامعه بریتانیا شده که مورد اعتراض یا تعجب سایرین نمی‌شود. در نتیجه زنان مسلمان برای حفظ خانواده‌های خود مجبورند بین حجاب و کار در محیط‌های دولتی و عمومی یک کدام را برگزینند و بسیاری از آن‌ها برای این که هم درآمد داشته باشند و هم به حجاب و ارزش‌های خانواده در اسلام پایبند باشند به مشاغل خانوادگی مانند دوزندگی روی آورده‌اند (Waziri & Khoda-Gholi pour, 2000).

نمادسازی (بررسی نمود رفتاری مسلمانان)

هویت دینی در واقع برخورداری از دین و تعالیم مذهبی مشترک، پایبندی و وفاداری به آن، اعتقاد و تمایل به مناسک و آیین‌های مذهبی فراگیر است که در فرایند شکل‌دهی به هویت ملی نیز بسیار مؤثر است. مذهب علاوه بر این که از لحاظ کارکردی عامل مهمی در روابط اجتماعی به حساب می‌آید، در بسیاری از مواقع در مفهوم جامعه‌شناختی، با تأکید بر بعد عینی و خارجی آن، با سایر مضامین ملی از جمله دولت، تاریخ و میراث فرهنگی

در آمیخته است (Ajili & Ghasemi, 2015).

نشان دادن رفتار دینی موجب واکنش‌هایی از سوی شهروندان و رسانه‌ها می‌شود البته به شرطی که این نمایش رفتار به گونه‌ای بر خلاف عرف معمول جامعه باشد. به‌عنوان مثال حجاب به صورت چادر برای زنان مسلمان از جمله، همین موارد است که رسانه‌ها و اسلام ستیزان سعی دارند آن را نوعی نماد برای تروریسم در نظر بگیرند این عمل نمادسازی در واقع بر مبنای همان نظریه هراس اخلاقی است. در این نظریه در این مسیر آن‌ها سعی می‌کنند معمولاً این نمادسازی با ایجاد برچسب‌های زبانی و... صورت گیرد و به وسیله دوگانه‌سازی‌ها (خوب/بد، زشت زیبا، دموکرات/تروریست و...) هویت سوژه به صورت مشخص تر ساخته شود و احساسات برای مواجهه با آن برانگیخته شود (Safavi Homami & Tabatabai, 2011).

رسانه‌ها تأثیر زیادی بر مردم عادی جامعه به ویژه جوانان و نوجوانان دارند. گاهی این تأثیرات نگران کننده است. رسانه‌های جدید نیز تأثیرات خود را با استفاده از فضای مجازی بر مردم افزایش داده‌اند. جوامع به طور مرتب تحت کنترل هستند می‌ترسد که در صورت عدم مدیریت صحیح، رسانه‌های جدید تأثیرات مخربی بر جوانان داشته باشند (Walsh, 2020).

تحول نمودهای اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی

شدت گرفتن حملات و میزان خشونت و حملات لفظی و فیزیکی (نمودهای اسلام‌ستیزی) و پیش‌دآوری در قبال مسلمانان و تهدید (نمودهای اسلام‌هراسی) عمدتاً پس از ۱۱ سپتامبر (و طرد و برخورد با آن‌ها)، بیش از دوره قبل از ۱۱ سپتامبر بوده است. چنان‌که سازمان‌های اسلامی و سازمان‌های مربوط به بررسی آزادی‌های مدنی اشاره دارند، این واقعیت که مسلمانان از زمان ۱۱ سپتامبر بیش از پیش خصومت، تبعیض و محرومیت را تجربه می‌کنند، می‌تواند باعث افزایش آمادگی آن‌ها برای پذیرش تبلیغات صورت گرفته توسط سازمان‌هایی شود که از روش‌های خشونت‌آمیز برای اعتراض به تبعیض در قبال مسلمانان دفاع می‌کنند. در بریتانیا، اسپانیا، یونان و دیگر کشورها، مسلمانان بعد از ۱۱ سپتامبر به مراتب بیشتر در معرض احضار خودسرانه و دستگیری توسط پلیس قرار گرفته‌اند (Morshedizadeh, 2009). اسلام‌ستیزی (که اغلب به اشتباه با اسلام‌هراسی یکی دانسته می‌شود) در حقیقت، شکل رادیکال شده و نمود عملی یافته اسلام‌هراسی است. به بیان کامل‌تر، تصور غلط و افراطی شکل گرفته در مرحله اسلام‌هراسی، اکنون و در مرحله تحول به اسلام‌ستیزی خود را به صورت یک عمل خشن می‌نمایند، عمل خشنی که در چهار شکل توهمین لفظی-دشنام، تهدید، برخورد فیزیکی و آسیب‌رسانی به اموال و اماکن مذهبی خود را نشان می‌دهد. هم‌چنین کشانده شدن اروپا به سمت بحران مالی و پیامدهای آن از عوامل مؤثر بر شتاب تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی بوده است. بحران مالی در اروپا و افزایش تعداد بیکاری در میان جوانان اروپایی موجب مقصر دانستن اقلیت‌ها و مهاجرین این کشورها کرد و در این میان، مسلمانان مهاجر نیز در میان متهمین قرار گرفتند. گروه‌ها و احزاب راست افراطی مخالفت‌های زیادی را علیه حضور اقلیت‌ها و به‌ویژه مسلمانان در این کشورها انجام دادند و سبب گسترش و تعمیق فضای اسلام‌هراسی در اروپا شدند. در واقع مسلمانان مهاجر به اروپا و بریتانیا دیگر شهروندان عادی و جزو مردم معمولی محسوب نمی‌شوند. البته باید گفت بحران مالی به زبان مسلمانان اروپا هم (مانند مردم بومی آن جا) بوده است. در میان بیشتر پژوهش‌های علمی که در غرب پیرامون مسلمانان انجام می‌شود، پژوهشگران بیشتر دغدغه مسائل قومیت، جوانان، آموزش و خدمات بهداشتی را دارند (Safavi Homami & Tabatabai, 2011).

هم‌چنین یکی از عوامل دیگری که می‌توان برای تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی مورد بررسی قرارداد رشد جمعیت خانواده‌های مسلمانان (به‌خصوص مهاجران) در مقایسه با رشد جمعیت مردم بومی و غیرمسلمانان بریتانیا است. افزایش این گروه هر چند به خودی خودی تهدیدی محسوب نمی‌شود اما با وجود آداب و اعتقاداتی متضاد

با عناصر هویت شهروندی می‌تواند هراسی کاذب از قدرت یافتن آن‌ها برای تغییر هویت شهروندی در اروپا در غیرمسلمانان بومی ایجاد نماید. امروزه جمعیت مسلمانان اروپا اگرچه به علت عدم رایج بودن سؤال پیرامون نوع دین افراد در آمارهای دولتی و رسمی و عدم تقسیم‌بندی افراد بر اساس دین، به طور دقیق مشخص نیست، اما عده‌ای معتقدند جمعیت مسلمانان اروپا (بومی و مهاجر) روی هم به اندازه یک کشور متوسط اروپایی و حتی تا دوبرابر آن جمعیت دارند (Waziri & Khoda-Gholi pour, 2000).

زنان مسلمان محجبه (قربانیان تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی)

حجاب یکی از مهم‌ترین نمادهای مسلمان شناخته شدن در غرب است. در تحقیقاتی که پیرامون موضوع زنان در غرب شده است و در کتاب «مطالعات زنان در اسلام و غرب» آمده است، پژوهش‌های علمی انجام شده درباره زنان مسلمانان در غرب مورد بررسی تفاوت‌های زنان مسلمانانی متمرکز شده‌اند که در جوامع غربی پذیرفته نشده‌اند. تعداد قابل ملاحظه‌ای از پژوهش‌ها نیز توجه خود را به زندگی خانوادگی و موضوعات مربوط به آن از قبیل انتخاب همسر، ازدواج، و روابط جنسی معطوف کرده‌اند، پژوهشگران این حوزه درباره مسائل مردم‌پسندی مانند تضاد فرهنگ، جوان، فمینیسم و حجاب نیز تحقیقاتی انجام داده‌اند (Safavi Homami & Tabatabai, 2011).

دولت‌های اروپایی فرازونشیب‌های زیادی در رابطه باحجاب و نوع برخورد با این نماد دینی و عقیدتی مسلمانان داشته‌اند. امروزه مردم در جوامع اروپایی، از جمله بریتانیا بیش از هر چیز، حجاب را به‌عنوان نماد اسلام می‌شناسند. علاوه بر حجاب دو نشانه مسلمان بودن یعنی پوشیدن لباس عربی یا داشتن ریش برای مردان دیگر مانند گذشته کارایی ندارد. به‌طور کلی می‌توان گفت جوانان نسل دوم و سوم مهاجران مسلمان دیگر آداب و رسوم کشورهای مادری خود را کنار گذاشته و بسیار کم از لباس‌های عربی و محلی خود استفاده می‌کنند. این جوانان به چهار علت ظاهر و رفتارهای اجتماعی خود مانند طرز لباس پوشیدن، غذا خوردن، تفریحات دچار تغییراتی با خانواده خود شده‌اند:

۱- وارد شدن نسل جوان در بازار کار و طبیعتاً ورود آن‌ها به طبقه اجتماعی خاص و معاشرت با آن‌ها؛ در این شرایط فرد به درآمد بالا و معاشرت با افراد پردرآمد دست می‌یابد که ناخواسته از جامعه سنتی خود بریده می‌شود و به دامن طبقات اجتماعی این کشور وارد می‌شوند.

۲- نظام آموزشی غیرمذهبی این کشور در نظام سکولار سیاسی و اجتماعی حل شده است. اطلاعات نسل جوان مسلمانان در مورد تاریخ نهاد سلطنت در بریتانیا بیشتر از اطلاعات پیرامون فرهنگ و آداب و رسوم اسلامی و محلی و خانوادگی خود است.

۳- حضور گروه‌های هم‌پای در جامعه است. این گروه‌ها چه در دوران تحصیل، چه در دوران پس از آن با گروه‌های فشار دوستان و هم‌سالان که موجب تأثیرات زیادی در طرز لباس پوشیدن، غذا خوردن و ... است. عامل زبان نیز در تغییر فرهنگ نسل جوان مؤثر بوده است. نسل جوان به علت زندگی در کشوری بیگانه و قرار گرفتن در جریان نظام آموزشی این زبان در سنین پایین به راحتی جای زبان مادری آن‌ها را گرفته است و این خود موجب دوری نسل دوم و سوم مسلمانان از فرهنگ و نشانه‌های فرهنگی بومی و خانوادگی خود شده است (Waziri & Khoda-Gholi pour, 2000).

در حال حاضر تنها نمادی که برای تفکیک مسلمانان از غیرمسلمانان می‌تواند قطعی باشد داشتن حجاب یا روبنده است. به‌عبارت‌دیگر این نوع پوشش را به‌طور یقیناً ناشی از مسلمانان بودن فرد است و نمی‌توان ارتباطی به مد و مدل‌های رایج برای دیگر گروه‌ها و طبقات دانست. به‌طور کلی زنان و دختران مسلمان به دلیل پوشش متفاوت خود بیشتر از همه تحت تأثیر تبعیضات مذهبی در اروپا قرار می‌گیرند. در بعضی از کشورها پوشیدن چادر کامل درملاعام ممنوع است (Parkes, Maynard, Karim & Robinson, 2013). این مسائل می‌تواند موجب دوگانگی شخصیت در میان فرزندان خانواده‌های مسلمان در آینده شود. دوگانگی شخصیت و تضاد با والدین در خانواده‌های

مسلمانان از جمله مشکلات مسلمانان مهاجر مقیم در بریتانیا است (Waziri & Khoda-Gholi pour, 2000). پژوهشی میدانی که در فاصله آوریل ۲۰۱۲ تا آوریل ۲۰۱۳ بر مبنای آمار جرائم و حوادث مرتبط با اسلام‌هراسی، انجام شده نشان می‌دهد ۵۸ درصد جرائم اسلام‌ستیزانه در بریتانیا علیه زنان مسلمان بوده و در ۸۰ درصد مواردی که زنان مورد تهاجم‌های نژادپرستانه و ضداسلامی قرار گرفته‌اند، حجاب‌اسلامی داشته‌اند (Allen, Isakjee & Ogtem Young, 2013). حجاب یکی از عرصه‌هایی است که در آن سیر تطور اسلام‌هراسی به خشونت‌های لفظی و فیزیکی نمایان است و دیگر نمی‌توان آن‌ها را در حیطه اسلام‌هراسی صرف و رفتارهای عاری از خشونت دسته‌بندی نمود. گاهی دولت‌ها با حجاب برخورد می‌کنند و قوانینی را علیه آن تصویب می‌کنند که در این صورت در قلمرو دشمنی با اسلام قرار می‌گیرد. اما گاه در فضای عمومی جامعه رخدادهایی واقع می‌شود که از پیش طراحی شده یا با سازمان‌دهی احزاب افراطی نیست و از روی ناآگاهی و بغض و کینه‌های شخصی نسبت به مسلمانان است. این نمودها در طیف اسلام‌ستیزی دسته‌بندی می‌شوند. این نوع تفکیک در باب پدیده خشونت علیه حجاب به دو علت هست، به معنای دقیق‌تر اگر حادثه‌ای که برای زن محجبه رخ می‌دهد دارای این دو خصوصیت باشد می‌توان آن را در حیطه اسلام‌ستیزی قرار داد: اولاً اقدام فرد یا افرادی که به وی توهین لفظی کرده، برخورد فیزیکی می‌کنند یا آسیب مالی وارد می‌نمایند از روی نقشه و طرح قبلی و با اهداف سیاسی و هدفمندی همراه نباشد؛ ثانیاً اینکه این رفتارها دارای عنصر خشونت باشد. این کژتابی می‌تواند به سه شکل فوق یعنی خشونت لفظی، خشونت فیزیکی و خسارت مالی بروز یابد. مطالعه اخیر نشان می‌دهد که ظرفیت بالقوه برای ایجاد مدارس جدید اسلامی وجود دارد، چنان که ۴۵ درصد از مسلمانان مصاحبه شده گفته‌اند که اگر انتخاب با آنان باشد ترجیح می‌دهند به جای مدارس عادی دولتی فرزندان خود را به مدارس مخصوص مسلمانان بفرستند. گرچه این مدارس تاکنون به وضعیت کاملاً مستقل دست نیافته‌اند، اما چنان چه پیداست تا زمانی که به استاندارد مقبول دولت‌های بومی از برخی جنبه‌ها، از جمله آموزش درباره مؤسسات و خدمات در بریتانیا و سنت‌های فرهنگی انگلیس دست‌یابند تحت نظارت باقی خواهند ماند. از مجموع ۵۰ مدرسه مسلمانان که در سال‌های ۲۰۰۳-۲۰۰۴ در مرحله انتقالی قرار داشتند ۳۶ درصد به شرط نخست دست‌یافته‌اند و ۵۴ درصد هنوز نتوانسته‌اند شرط دوم را محقق سازند. در مقام مقایسه ۴۳ درصد از مدارس مسیحی که در مرحله انتقالی قرار داشتند از نظر شرط نخست به سطح لازم دست‌یافتند (Morshedizadeh, 2009).

اقدامات اسلام‌ستیزانه در بریتانیا بیشتر در معابر عمومی و توسط مردان سفیدپوست رخ می‌دهد. مثال‌هایی دیگر از نمود اسلام‌ستیزی در عرصه حجاب به شرح زیر است:

- یک زن محجبه ۲۰ ساله در اتوبوس، با بطری مورد حمله قرار گرفته و حرامزاده خطاب شد. در حالی که ناظران از جمله راننده، اتوبوس، نسبت به این واقعه بی‌تفاوت بودند. این صحنه نشان‌دهنده، اصل اجماع است. در این صحنه علیه سوژه این نظریه هیچ واکنش غیر عادی از سوی مردم عادی دیده نشده و حاکی از اجماع نظر علیه اقلیت مورد هجوم است. خانم مسلمان دیگری تعریف کرده‌است زمانی که با حجاب در خیابان می‌رفته از سوی یک زن مورد هجوم قرار گرفته که به صورت او سیلی زده و به او گفته است: «چرا این قدر تو زشتی؟ چرا صورتت را پوشاندی؟» در این مورد می‌توان از راهکار عراق و تحریف واقعیت استفاده کرد که فرد حمله‌کننده به خاطر تنفر از حجاب و خصومت با مسلمانان، آن را زشت می‌داند و اقدام به برخورد فیزیکی می‌کند (Hosseini Faeq, 2012). با توجه به این جمله مشخص است که با نوعی نمادسازی مرتبط است. در واقع در ذهن شهروند غیرمسلمان بومی بریتانیا، آن زن مسلمان محجبه نوعی نماد برای تروریست قلمداد می‌شود.

- یکی از مسلمانان ساکن لندن گفته است که به علت حجابش، پسر همسایه وی را طالبان و ملامت خطاب می‌کند (Lambert & Mazer, 2010).

- یک زن مسلمانان و با حجاب در یکی از پارک‌ها در حال مطالعه بود که یک زن دیگر روبه رویش ایستاد و وی را خارجی و بیگانه خطاب کرد و آرزوی خارج شدن آن‌ها را ابراز داشت. جالب آن که این زن مسلمان خارجی نبود

و شهروند بومی بریتانیا بود اما چون حجاب داشت خارجی تلقی شد. در این مورد نیز فرد توهین دارای خشونت فاقد شعور و شناخت است زیرا هم وطن خود را به علت داشتن حجاب اسلامی، خارجی و مهاجر پنداشته است (Lambert & Mazer, 2010).

- یک زن مسلمانان و باحجاب در یکی از پارک‌ها در حال مطالعه بود که یک زن دیگر روبه رویش ایستاد و وی را خارجی و بیگانه خطاب کرد و آرزوی خارج شدن آن‌ها را ابراز داشت. جالب آنکه این زن مسلمان خارجی نبود و شهروند بومی بریتانیا بود اما چون حجاب داشت خارجی تلقی شد. در این حادثه در واقع آن فرد حتی شناخت کافی نسبت به ملیت این زن مسلمان نداشت و او را خارجی پنداشت. این نوع برخورد می‌توان تجلی «خشونت فاقد شعور و شناخت» باشد که عناصر نظریه هراس اخلاقی است (Hosseini Faeq, 2012).

- یکی از مسلمانان ساکن لندن گفته است که به علت حجابش، پسر همسایه وی را طالبان و ملامت می‌کند (Lambert & Mazer, 2010). در این مورد نوعی انحراف واقعیت و اغراق همراه با نمادسازی صورت گرفته است. شخص توهین‌کننده اولاً زن مسلمان را به علت حجابش نماد طالبان فرض کرده و ثانیاً ازین واقعیت غافل است که گروه‌هایی مانند طالبان فرقه‌ای کوچک از مسلمانان هستند و عقاید آن‌ها با عقاید اکثریت مسلمانان متفاوت است. شماری از زنان مسلمانی که در معرض تهاجم‌های اسلام‌ستیزانه قرار گرفته‌اند به محققان چنین گفته‌اند که این وقایع سبب شده تا درباره هویت انگلیسی بودن خویش، شک کنند. برخی از این زنان هم گفته‌اند که شوهرانشان به خانواده پیشنهاد داده‌اند که از بریتانیا خارج شده و به کشور دیگری بروند (Allen, Isakjee & Ogtem Young, 2013).

واکنش دولت و جامعه به زنان محجبه

موضوع حجاب هنگامی که در سطح دولتی و قوانین محدودکننده برای زنان مسلمانان مطرح می‌شود بیشتر در طیف دشمنی با اسلام قرار می‌گیرد، ولی هنگامی که در فضای عمومی جامعه و توسط افراد عادی که شهروندان مسلمان را با خود بیگانه تصور می‌نمایند، با زن محجبه برخورد لفظی صورت گیرد در طیف اسلام‌ستیزی واقع می‌شود، زیرا احتمالاً ناشی از کینه‌های شخصی نسبت به مسلمانان است و بعید است به صورت نقشه‌های از قبل طراحی شده و با اهداف کلان همراه باشد. به عنوان مثال اگر در مدرسه بین گروه هم‌کلاسان، دختری به علت داشتن حجاب از جمع طرد شود یا هم‌کلاسی‌هایش رفتاری تبعیض‌آمیز در مورد وی داشته باشند این رفتار به نوعی نمود رفتاری اسلام‌هراسی است، البته به شرط آن که همراه با خشونت فیزیکی و توهین لفظی نباشد. ولی اگر رفتار تبعیض‌آمیز در سطح دولتی و به عنوان مثال در مواردی مانند قوانین محدودکننده، حجاب در محیط کار و طرد و اجتناب از زنان مسلمان در مورد استخدام صورت گیرد، این اعمال به این علت که از سوی دولت صورت گرفته در نمودهای دشمنی با اسلام قرار می‌گیرند. به طور کلی زنان مسلمان اروپا گاهی در محیط‌های اجتماعی مانند پارک‌ها، سوپرمارکت‌ها، اتوبوس و مترو مورد رفتارهای اسلام‌ستیزانه و اسلام‌هراسانه واقع می‌شوند، این رفتارها بیشتر توسط مردان سفیدپوست و بومی صورت می‌گیرد و البته بیشتر در مورد زن‌هایی اتفاق می‌افتد که حجاب کامل و نقاب دارند. بعضی شهروندان هنگامی مواجه با این زن‌ها، آن‌ها تروریست و طالبان خطاب می‌کنند (Lambert & Mazer, 2010).

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش بر اساس نظریه هراس اخلاقی و عناصر آن مانند اغراق، تحریف واقعیت، نمادسازی و برجسب‌زنی، اجماع‌نظر و خصومت موضوع زنان محجبه مورد بررسی قرار گرفت. طبق این نظریه در یک جامعه برخی نماد ممکن است موجب هراس مردم شود. این نمادها گاهی در اثر اشتباه در برداشت‌ها، ذهنیت‌ها و تصویرسازی‌ها پیش می‌آید و در اثر تکرار به نوعی عادت ذهنی بدیل می‌شود. هراس اخلاقی، یکی از مکانیسم‌های «غیرسازی»

در روابط فرهنگی است که می‌توان گفت با هدف استیلای یک خرده‌فرهنگ بر خرده‌فرهنگ دیگر، یا تلاش برای ناکارآمد و بی‌اعتبار کردن آن انجام می‌گیرد. نظریه‌پردازان مختلفی از جمله استنلی کوهن، بن‌یهودا، استوارت هال و جنکینز از زاویه دیدهای متفاوت به آن نگریسته‌اند که کار یهودا و گود در اینجا مبنای پژوهش است. بن‌یهودا و گود، از منظر برساخت‌گرایی اجتماعی با هراس اخلاقی مواجه می‌شوند. از نظر آن‌ها یک «مسئله یا مشکل اجتماعی» امری برساختی است، بدین معنا که برای به وجود آمدن آن کافی است بخشی از جامعه درباره یک پدیده احساس منفی و ناخوشایندی داشته باشد بدون اینکه بین این احساس و آسیب واقعی و انضمامی موجود الزاماً هماهنگی خالصی موجود باشد. از نظر آن‌ها گاهی، گروه مشخصی از اعضای جامعه، دچار احساس شدیدی از نگرانی نسبت به یک تهدید مشخص می‌شوند که الزاماً به طور دقیق ریشه در واقعیت ندارد. در چنین شرایطی، مردم به این نتیجه می‌رسند که «باید کاری کرد، یعنی باید قانونی وضع کرد، نسبت به خاطیان خصومت ورزید، آن‌ها را محکوم یا طرد و زندانی نمود، نیروهای پلیس را به خدمت گماشت. با شکل گرفتن هراس اخلاقی، کسانی که عامل آن تهدید تلقی می‌شوند یعنی «شیاطین قوم» به شکلی کلیشه‌ای «منحرف» و «نابهنجار» تلقی می‌گردند. بن‌یهودا و گود برای هراس اخلاقی پنج ویژگی نگرانی و دغدغه، خصومت‌ورزی، عدم تناسب، اجماع و نوسان‌پذیری را ارائه می‌دهند (Hamedinejad & Masjedizadeh, 2017).

در واقع زنان مسلمان با این عناصر به عنوان بیگانه‌ها یا حداقل شهروندان خطرناک تلقی می‌شوند در حالی که واقعیت این گونه نیست و در مورد زنان مسلمان، نوعی تحریف واقعیت از روی خصومت و عدم شناخت و آگاهی کافی صورت گرفته است. آن چه در این فضا مورد بحث است اقدامات افراد عادی و شهروندان است که گهگاه با توهین‌های لفظی چه به‌طور کلامی چه در فضای اینترنت موجب آزار مسلمانان می‌شوند. هم‌چنین گاهی پیش می‌آید که مسلمانان توسط غیرمسلمانان به علت ظاهر اسلامی (به خصوص روبنده در مورد زنان مسلمان) مورد برخورد فیزیکی قرار می‌گیرند. رسانه‌ها در نمادسازی و برجسب‌زنی نقش زیادی بازی می‌کنند و حجاب را به عنوان نماد تروریسم، طالبان و خشونت‌های افراطی در نظر غیرمسلمانان بومی بریتانیا جا می‌اندازند. لازم به ذکر است اگرچه «زنان مسلمان به‌عنوان قربانیان اصلی تحول اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی» به‌عنوان نتیجه اسلام‌هراسی به اسلام‌ستیزی و واکنشی به رفتارهای خشونت‌آمیز مسلمانان افراطی به خصوص ۱۱ سپتامبر است، اما باید توجه داشت که مسلمانان در بریتانیا از آزادی نسبتاً خوبی برای انجام مناسک و آداب مذهبی خود برخوردارند اما این نکته را می‌توان دریافت که این آزادی تا جایی ادامه دارد و از سوی شهروندان و دولت بریتانیا پذیرفته شده است که بعد اجتماعی پیدا نکند. در واقع اگر این آزادی به خواهد وارد مسائل اجتماعی و سیاسی شود دیگر از سوی جامعه بریتانیا و شهروندان بریتانیا به رسمیت شمرده نخواهد شد.

سهم‌مشارکت نویسندگان: دکتر علی صباغیان: طراحی چارچوب کلی، دکتر حمزه صفوی: تدوین محتوا، دکتر محمد صادق کوشکی: همکاری در طراحی چارچوب کلی و نتیجه‌گیری و بررسی نهایی، علی محمد خاکسار: تحلیل مطالب، ارسال و اصلاحات مقاله و نویسنده مسئول. همه نویسندگان نسخه نهایی مقاله را مورد بررسی قرار داده و تایید نموده‌اند.

سپاسگزاری: نویسندگان مراتب تشکر خود را از همه کسانی که با نقد و مشورت در تکمیل این پژوهش مؤثر بوده‌اند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی: این مقاله از حمایت مالی برخوردار نبوده است.

References

- Ajili, H., & Ghasemi, R. A. (2015). The role of the US and British think tanks in promoting the strategy of Islamophobia (discourse analysis approach). *Journal of Basij Strategic Studies*, 18(67), 125-153. [Persian] http://www.bsrq.ir/article_80420.html?lang=fa
- Allen, C., Isakjee, A., & Ogttem Young, O. (2013). *Maybe we hated, The experience and impact of anti-Muslim woman*. Birmingham: University of Birmingham: Institut of Applied Social Studies, School of social Policy. <https://www.tellmamauk.org/wp-content/uploads/2013/11/maybewearehated.pdf>
- Cervi, I. (2020). Exclusionary populism and Islamophobia: A comparative analysis of Italy and Spain. Department of Journalism and Communication Sciences, *Autonomous University of Barcelona*, 11(10), 1-21. <https://www.mdpi.com/2077-1444/11/10/516>
- Cohen, S. (1980). *Folk devil and moral panics: The creation of mods and rockers*. (2nd ed.). Worcester: Basil Blackwell.
- Cohen, S. (2002). *Folk devil and moral panics: The creation of mods and rockers*. (3rd ed.). London: Routledge.
- Esposito, J. A., & Mujahid, D. (2007). *Who speaks on behalf of Islam? What a billion muslims really think*. Translated by Soheila Naseri. (2010). Tehran: Hermes. [Persian] <https://www.hermespub.ir/wp-content/uploads/2020/06/che-kasi.pdf>
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (2009). *Moral panics: The social construction of deviance*. (2nd Edition). Malden & Oxford, UK: Wiley-Blackwell.
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (1994). Moral panics: culture, politics, and social construction. *Annual Review of Sociology*, 20, 149–171. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.20.080194.001053>
- Hamedinejad, A., & Masjedizadeh, N. (2017). A study of cultural resistance strategies of subordinate social groups against Pahlavi government's authoritarian cultural policies: with emphasis to the concept of moral panic. *Journal of Sociological Review*, 24(1), 125-147. [Persian] DOI: [10.22059/JSR.2017.63432](https://doi.org/10.22059/JSR.2017.63432)
- Hosseini Faeq, S. M. M. (2012). *Reflections on the dimensions of Islamophobia in the United Kingdom after 9/11*. Tehran: Imam Sadegh (AS) University Press. [Persian]
- Lambert, R., & Gihens-Mazer, J. (2010). *Islam-phobia & anti-islamism, UK case studies 2010*. Exeter: University of Exeter.
- Morshedizadeh, A. (2009). *Discrimination and intolerance of anti-muslims in the european union after 9/11*. Tehran: Pajoheshgah Farhang, Honar & Artebatat. [Persian]
- Motahari, M. (2000). *Master's answer and review of the issue of hijab*. Tehran: Sadra. [Persian]
- Parkes, B., Maynard, E., Karim, R., & Robinson, A. (2013). *Racism in Europe: ENAR Shadow Report 2011-2012*. Brussels: European Network Against Racism (ENAR). http://www.romea.cz/dokumenty/SR_EU-2012.pdf
- Rai, M. (2006). *The London bombings, Islam and the Iraq war*. London: Pluto Press.

- Safavi Homami, S. H., & Tabatabai, S. M. (2011). The role of Muslim immigrant women in European countries on cultural convergence. *Journal of Women and Family Cultural and Educational*, 5(19), 28-55. [Persian] https://cwfs.ihu.ac.ir/article_201575.html?lang=fa
- Salimi, A., & Davari, M. (2001). *The sociology of deviance*. Qom: Research Institute and University. [Persian]
- Schinkel, W. (2008). Contexts of anxiety: the moral panic over 'senseless violence' in the netherlands. *Current Sociology*, 56(5), 735-756. DOI:10.1177/0011392108093833
- Shahabi, M. (2013). *Lessons from the theory of culture, edited by Ruhollah Dehghani*. Qom: Baqer al-Uloom University. [Persian]
- Walsh, J. P. (2020). Social media and moral panics: Assessing the effects of technological change on societal reaction. *International Journal of Cultural Studies*, 23(6), 840-859. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1367877920912257>
- Waziri, F., & Khoda-Gholi Pour, M. (2000). *Islam and Muslims in England*. Qom: Bostan Ketab Qom. [Persian]
- Westoff, C. F. & Frejka, T. (2007). Religiousness & fertility among Europe muslims. *Populition and Development Review*, 33(4), 785-809. <https://www.jstor.org/stable/25487622>
- Young, J. (1971). *The role of the police as amplifiers of deviance, negotiators of reality and translators of fantasy*. In: Cohen, S. (ed.) *Images of Deviance*. Harmondsworth: Penguin, 27-61.
- Zolfaghari, S. M. (2014). Moral fear is an approach to understanding Shiism. *Quarterly Journal of Regional Research*, 2(3), 167-195. [Persian] <http://ensani.ir/file/download/article/20160510090115-9825-45.pdf>